

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА
КОНАШЕВИЧА-САГАЙДАЧНОГО

ФАКУЛЬТЕТ СУДНОВОДІННЯ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладач	Ляшенко О.А.
Навчальна дисципліна	Сімейна психологія
Офіційна назва освітньої програми	«Практична психологія», «Психологія бізнесу»
Рівень вищої освіти	перший бакалаврський
Галузь знань	05 «Соціальні і поведінкові науки»
Спеціальність	053 «Психологія»
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	3
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Вибіркова
Мета вивчення дисципліни	Викладання навчальної дисципліни передбачає засвоєння знань про особливості психології сімейних відносин, об'єктивними і суб'єктивними умовами її розвитку, що дозволить майбутнім спеціалістам допомогти особистості на різних етапах її життєвого шляху долати сімейні кризи та конфліктні ситуації, створювати умови для забезпечення її самореалізації. Метою викладання дисципліни є надання уявлення про основні психологічні аспекти сімейних відносин та формування системного світогляду; - розкриття психологічних механізмів життєдіяльності сім'ї; структури, функцій сім'ї, умов стабільності шлюбу; - формування систематизованого уявлення про еволюцію шлюбно-сімейних відносин; - розкриття особливостей життєвого циклу сім'ї та закономірностей її динаміки, висвітлення чинників та концепцій дестабілізації шлюбно-сімейних відносин, окреслення моделі психологічно здорової сім'ї; - формування навичок застосування психодіагностичних

	<p>методик вивчення шлюбно-сімейних стосунків; - ознайомлення з теоретичними знаннями для підготовки до подружнього життя. - формування здатності до критичного осмислення інформації, вироблення нових знань у сфері психології сім'ї та формування навичок їх застосування у професійній діяльності.</p>
<p>Інтегральна компетентність, загальні компетентності, спеціальні (фахові) компетентності</p>	<p>Загальні компетентності</p> <p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії,</p> <p>ЗК9. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p> <p>СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.</p> <p>СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.</p> <p>СК6. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження.</p> <p>СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.</p> <p>СК8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).</p> <p>СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.</p> <p>СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.</p> <p>СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p>
<p>ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ</p>	
<p>Тема 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен Структура сім'ї. Психологічний аналіз функцій сім'ї. Типологія сімей. Форми сім'ї. Система сімейних взаємин. Структура сімейних ролей. Сімейні підсистеми. Правила та межі сім'ї. Основні тенденції розвитку сучасної сім'ї.</p> <p>Тема 2. Проблеми стабільного шлюбу і сім'ї. Фактори стабільності шлюбу і сім'ї. Роль подружньої сумісності в підтримці стабільності шлюбу. Сутність поняття «психологічне здоров'я сім'ї». Основні функції сім'ї. Стереотипи</p>	

взаємодії у сім'ї. Сімейні правила. Сімейні міфи. Межі сім'ї. Стабілізатори сім'ї. Сімейна історія.

Тема 3. Сім'я як виховний інститут.

Роль батьків у розвитку дитини. Особливості статевого розвитку для різного віку. Статеве виховання в сім'ї. Підготовка дітей до сімейного життя. Психологічна підготовка молоді до подружнього життя.

Тема 4. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини.

Роль сім'ї в соціалізації дитини. Особливості соціалізації дитини в сім'ї. Психологічні механізми соціалізації, за допомогою яких батьки впливають на дітей. Особливості стилів сімейного виховання. Взаємозв'язок стилів сімейного виховання і особливостей становлення особистості дитини.

Тема 5. Психологія сімейних криз та конфліктів.

Система ціннісних орієнтацій сім'ї. Психологічна сумісність подружжя. Причини виникнення та попередження сімейних конфліктів. Конфлікти батьків і дітей. Підліткова конфліктність.

Тема 6. Психологічна діагностика та корекція сімейних стосунків.

Методи вивчення сім'ї. Сімейна психотерапія. Використання сімейної терапії у соціальній роботі. Структурна сімейна терапія. Стратегічний напрям у сімейній терапії. Етапи сімейної терапії. Сімейна психопрофілактика. Сімейне консультування. Телефонне консультування.

Тема 7. Особливості виховання дітей із розлучених сімей.

Психолого-педагогічні проблеми розлученої сім'ї. Психологічний клімат сім'ї. Розвиток і поведінка дітей із розлучених сімей. Методики роботи із розлученими сім'ями. Соціально – педагогічна профілактика жорсткого ставлення до дітей у сім'ї. Педагогічна культура сім'ї. Сімейне насилля.

Тема 8. Психологічна корекція сімейних стосунків: психологічне консультування і психотерапія.

Психологічна допомога сім'ї. Принципи психологічного консультування. Методи й прийоми сімейного консультування. Психотерапевтична робота з сім'єю. Принцип психологічного консультування сім'ї. Основні стадії психологічного консультування. Психодіагностична, психокорекційна та консультативна форми психологічної допомоги сім'ї.

Програмні результати навчання

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної

	<p>діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.</p> <p>ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.</p> <p>ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.</p> <p>ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.</p> <p>ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.</p>		
Форми поточного та підсумкового контролю	<p>При проведенні поточного контролю використовуються наступні форми: перевірка конспекту лекцій, опитування, оцінювання виступів студентів та їхньої участі у дискусії.</p> <p>Формою підсумкового контролю є іспит, що включає в себе теоретичні та практичні завдання.</p>		
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ			
<p>Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамен).</p> <p>Підсумкові бали = Загальна кількість балів перед підсумковим контролем + Кількість балів за підсумковий контроль</p>			
ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 - 100	Відмінно (зараховано)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80 – 89	Добре (зараховано)	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.
75 – 79		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з

			помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
65 – 74	Задовільно (зараховано)	D	« Задовільно » - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками.
60 – 64		E	« Достатньо » - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана, або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.
21 – 59	Незадовільно (не зараховано)	FX	« Умовно незадовільно » - теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана, або якість їхнього виконання оцінена числом балів, близьким до мінімального, при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки.
1 – 20		F	« Безумовно незадовільно » - теоретичний зміст курсу не освоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Варга В. С. Моя сім'я та Я: прогр. корекції емоційно-вольової сфери дітей у контексті дитячо-батьківських стосунків : навч.-метод. посіб. / В. С. Варга, Т. В. Пашенко; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Держ. вищ. навч. закл. «Ужгород. нац. ун-т» [та ін.]. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. – 144 с.
3. Діденко С.В. Психологія сексуальності: підр. -К.: Академвидав, 2009. – 304 с.
4. Кісарчук З. Г. Психологічна допомога сім'ї. Навч. Посібник. – К.: Главник, 2006. – 128с.
5. Ключова Н. В. Психологія сім'ї: діагностика, консультації, тренінг. – Ярославль: академія розвитку, 2001 – 160с.
6. Психологія сім'ї / Поліщук В.М., Ільїна Н.М., Поліщук С.А. та ін.; За заг. Ред. В.М. Поліщука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 239 с.
7. Психологія сім'ї: навч. посібник / За заг. Ред. В. М. Поліщука. – Суми: Університетська книга, 2009. – 282с.

8. Психологія сім'ї: Навчальний посібник. / За заг. Ред. В. М. Поліщука. –Суми: Університетська книга, 2020. – 282 с. 10. Сед

Додаткова:

1. Психологія: Підручник / За заг. Ред. Ю. Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 560с.
2. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі: навчально наочний підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. – 266 с. з іл.
3. Райгородский Д.Я. Учебное пособие по психологии семейных отношений. Для факультетов психологических, медицинских и социальной работы. – Самара: Изд. Дом БАХРАХ-М, 2004. – 736 с.
4. Сатир В. Психотерапия семьи.- СПб.: Речь, 2000. – 184с.
5. Эйдемиллер Э. Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. – СПб.: Питер, 1999. – 656с.

Інформаційні ресурси:

Здобувачі можуть отримати доступ до таких міжнародних інформаційних ресурсів:

1. Електронні бібліотеки: <http://lib.nuwm.edu.ua/index.php/korisni-posilannya/elektronni-biblioteki>
2. База періодичних видань: <https://www.scimagoir.com/>
3. Можливості доступу до електронних ресурсів та сервісів:
<http://lib.nuwm.edu.ua/index.php/biblioteka/novini/item/516-mozhlyvostidostupu-do-resursiv-i-servis>